

Ordo

THESES EUCHARISTICÆ

Ad

PSALMUM
XXIII.

Quas DEO volente

Sub PRÆSIDIO

NICOLAI GÜRTLERI.

SS. Theol. Doct. & Professoris
Illustrisque Gymnasii Bremensis
Rectoris

*Defendendas suscipit
d. VIII. Augusti*

JOH. GULIELMUS CNAUD,
Cothen. Anhaltinus.

BREMÆ,

Typis HERMANNI BRAUERI, Illustris Gymnasii Typograph.
Anno 1699.

X 66
E

DEI GRATIA PRINCIPIS ANHALTINORUM
SAXONIAE, TURINGIAE ET WESTPHALIAE
COMITIS PALATINI RHEINORUM
PRINCIPIS ORDO PATRIAE

2171 AWA

JOH. OETTINGER
BIBLIOPHILUS
Halle
1721

SERENISSIMO CELSISSIMOQUE
PRINCIPI AC DOMINO
DN. EMANUELI
LEBRECHT,

DEI GRATIA PRINCIPI ANHALTINO,
DUCI SAXONIÆ, ANGRIÆ ET WESTPHALIÆ,
COMITI ASCANIÆ, DOMINO BERNBURGI
ET SERVESTÆ &c. &c.

PRINCIPI OPTIMO PATRIQUE PATRIÆ.

Serenissime Princeps, Domine Clementissime.

Omnis immemorem beneficii oderunt, Romani maximus Autor Elo-
qui Cicero inquit lib.2. de Officiis; nec absque iudicii acie,
quo quis magis enim vitiorum mole est gravatus, eò magis
fugiendus, ne illius labe infecti, ipsi quoque impuri & vitiosi red-
damur. Ingratitudinem autem sequi impudentiam: *Et impudentiam esse
Ducem ad omnem turpitudinem; quinimo (quod omnium vitiorum ma-
ximum) Homines non assuefacti ad gratitudinem erga bene meritos, postea
sunt ingrati adversus Deum, Apis Attica Xenophon suppeditat. Et
medius fidius nisi, quemadmodum bonum virum decet virtuosum
esse, nec non omnes audiri volumus virtuosi, TUÆ CELSITU-
DINIS beneficiorum gratâ mente ac devoto pectore foverem,
agnosceremq; cumulos, ingrato cuculo, qui secundum Aristote-
lem insigne εμβλημα est incuriosi hominis, in cuius toto corpore
ne mica quidem animi grati reperitur, potius quam Meropi & Ci-
conia, qui juxta Franzium, animi accepti beneficii memoris sunt ima-
gines, essem a numerandis. Verum, ἵνα ἐκ τῆς περισσεύματος τῆς καρ-
δίας τὸ σῶμα λαλῆ, à teneris statim unguiculis cane peius & angue al-
latrans illud vitium abhorruì, & hodie dum horresco. Licet enim*

tenuitas mea attingere nequeat valorem beneficiorum, quibus
SERENITAS TUA CELSISSIMA, decernendo subsidium mihi
literarium, me maectavit ornavitque; tamen, hæc mihi pensitanti
venit in mentem historia de Æschine & Socrate, ubi Æschines di-
scipulus à Socrate magnâ eruditus fuerat diligentia: aded ut jam in-
clarissimum evasisset Philosophum. Proindè cernens Æschines,
nullum par precium tam præclaro sapientiæ Præceptori se pensita-
re posse, ait: *O Socrates, equidem pauper sum, nihilque habeo, quod pro-
tuis erga me meritis ac beneficiis exhibere valeam: nec tamen ipsum tibi polliceor
ac dedo nunquam defuturum.* Tum Socrates, *Non animadvertis, inquit,
quàm multa & magna mihi tradas?* Ità & ego me totum SERENITA-
TI TUÆ CELSISSIMÆ dedo atque offero: dum alia ratione gra-
tus esse nequeo, quâ possum animi demissione rogans oransque,
ut tantillum muneris chartacei, studiorum meorum primitias, &
vultu benevolo accipiat, & voluntatem pristinam in me meaque
studia retineat. Ego autem NUMEN SUPREMUM, omnis be-
neficientiæ fontem & autorem, noctes atque dies omnibus preci-
bus venerabor, ut Tibi, PRINCEPS SERENISSIME, unâ cum
CONJUGE CELSISSIMA, ac SOBOLE utriusque sexus IL-
LUSTRISSIMA iterum benefaciat: vitam proroget, salutaria con-
silia subministret: prosperitate in actionibus omnibus, tranquil-
lâ gubernatione, omniumque rerum prosperitate & affluentia,
largissimè largiatur, retribuatur, remuneret.

Id quod ὀλοφύχως precatur

TUÆ CELSISSIMÆ SERENITATI

Solduriorum lege devotus

Johannes Guilielmus Cnaud.

I.

P Salmo XXIII sistitur Ecclesia beneficiis præstiti Messiaë satiata per omnes N. T. periodos, quod constat cum ex nexu illius cum Psalmo præcedente XXII, qui agit partim de Passione Messiaë vs. 1-26. partim de beneficiis ex passione Christi ad Ecclesiam redundantibus, vs. 27-32. tum ex argumento Psalmi præsentis. Nam qui in eo loquens introducit, est saturatus bonis Jehovæ, & ob satietatem lætus ac tranquillus, quibus privilegiis gaudent solum fideles Novi Testamenti. Et Jehova repræsentatur Pastor sui gregis, quod tempore N. T. esse impletum, inferius audiemus.

II. Partes Psalmi sunt duæ, quarum prior continet argumenti *propositionem* vs. 1. posterior ejusdem *executionem*, aut *declarationem*, vs. 2-6.

III. In propositione memoratur **N** gratia Dei, *Jehova Pastor meus.* **☞** fiducia & tranquillitas Ecclesiæ ex gratia Dei, *non deficiam.*

IV. Nomen *Jehovæ* notat Ens perfectissimum, præstantissimum; Eum qui est simpliciter & modo excellentissimo, *den Wesenden*; item, Eum qui fit quod est, qui divinissimas virtutes suas in aliis demonstrat exercetque. Nam **יהוה** significat esse & fieri.

V. Hoc autem loco singulariter designat Messiam, Filium Dei, qui est *Jehova Justitia nostra*, Jer. 23:6. *Jehova Judex noster*, *Jehova legislator noster*, *Jehova Rex noster*, Esai 33:22. quo de Pater: *Servabo eos in Jehova Deo ipsorum* Hos. 1:7. *Requirent Jehovam Deum suum, & Davidem Regem suum.* Hos. 3:5. Jehova enim heic laudatus est Pastor, quod munus gerere Christum, mox docebitur.

VI. Patribus promissionis, Abrahamo, Isaco & Jacobo Deus non fuit cognitus nomine Jehova, Exod. 6: 3. quia pollicitationem dandæ Cananææ ipsis viventibus non implevit. Sed Israëlitis factus est hætenus Jehova quatenus ipsos è servitute Ægyptiaca liberavit, & in Cananæam introduxit: *Ego Jehova, & educam vos ab oneribus Ægypti. Scietis quod sum Jehova Deus vester, qui educo vos ab oneribus Ægypti. Introducam quoque vos in terram, pro qua levavi manum meam, me daturum illam Abrahamo, Isaco & Jacobo, daboque eam vobis hereditatem, Ego Jehova, vs. 6. 7. 8.* Verùm Ecclesiæ N. T. Deus se præstitit Jehovam, quia factus est ejus Pastor, יהוה רועי Jehova Pastor meus, Jehova pascens me.

VII. Non negamus, & Israëlitas Dei gregem, ac Jehovam illorum pastorem fuisse. *Deduxisti sicut pecudes populum tuum, per manum Moſis & Aaronis. Ps. 77: 21. deduxit eos tanquam gregem in deserto. Ps. 78: 52. Serva populum tuum, & dic bene hereditati tuæ, & pasce eos, Ps. 28: 9. Verba sapientum - - data sunt à pastore uno, Eccl. 12: 11. Quin & Pastor ac lapis Israelis, Gen. 49: 24. pavit Jacobum tota vita sua, Gen. 48: 15.*

VIII. At primo commiſſi erant Israëlitæ pastoribus qui semet ipsos paverunt, gregemque neglexerunt, lanam, non vitam ovium quærentes, Ezech. 34: 2-5. unde Deus judicavit eos esse sine pastore, vs. 5. & constituit delere tres Pastores, Sacerdotes, Doctores & Senatores, Zach. 11: 3. voluitque ipse populum suum pascere, Ezech. 34: 11. 16. & dare ovibus pastorem unum, servum suum Davidem. vs. 23. magnum illum ovium pastorem, Hebr. 13: 20. qui palam profitetur: *Ego sum pastor ille bonus, bonus pastor animam suam dat pro ovibus, Joh. 10: 11. Ego sum Pastor ille bonus, & cognosco oves meas, vs. 14.*

IX. Equidem & parvulus Christi grex per plura secula fuit traditus pastori stulto, tabescentes non visitanti, sed carnes pinguium comedenti, pastori nihili oves relinquenti, Zach. 11: 15-17. AntiChristo & ejus satellitibus; tamen feriet gladius brachium eius, & oculus ejus dextrum: *brachium ejus arescendo arescet, & oculus ejus dexter caligando caligabit, vs. 17.* tum residuæ pecudes, populus ejus, & grex pascuæ ejus, Ps. 100: 3. precabuntur: *pasce populum tuum virga tua, gregem hereditatis tuæ, in silva*

silva, in medio Carmele pascant Basan & Gilead secundum dies antiquos.
Mich. 7:14.

X. Deinde Israelitæ gloriari non poterant, quod non deficerent, ve Inullius boni inopia laborarent, quippe qui testimonium adepti per fidem, non obtinuerunt promissum, quia Deus nobis melius quid providerat, ne sine nobis consummarentur, Hebr. 11:39.40. Non fuere ducti ad aquas requietum, sed in foveam in qua non est aqua, Zach. 9:11. id propter comparantur sitientibus, uti nos irriguis, Deut. 29:19. & vehementer exoptarunt Messia missionem, peccati abolitionem, mentis tranquillitatem & in Deo lætitiā, uberiorem donorum Spiritus S. mensuram, libertatem à lege Mosis, & quæ alia N. T. bona sunt.

XI. Ceterum pastor gregem ducit, pascit, rigat, à lupis defendit, oves aberrantes in viam reducit, faucias ligat, ægro-
tas sanat, & perditas quærit: eadem officia Jehovah præstare heredibus Novi Testam. ex Psalmi hujus versib. sequentibus patebit.

XII. Fiducia & tranquillitas Ecclesiæ ex gratia Jehovah pastoris, innuitur his verbis: Non deficiam. לֹא אֶחְסֵר, LXX. ἰσχύει με ὑπερῆσαν. & nihil mihi deficiet. Nam חסר notat inopiam, defectum. Jam XL. annis Jehovah Deus tuus fuit tecum, neque indigni ulla re, לֹא חִסְרָתָּ דָבָר. Deut. 2:7. Quærentes Jehovah non destituentur ullo bono לֹא יִחְסְרוּ כֹּל טוֹב. Pl. 34:11. Constituam super eas pastores, & pascunt eas, & non timebunt ultra, nec formidabunt, neque deficient, Jer. 23:4.

XIII. Re vera nobis in N. T. ad salutem lætamque animi in Deo tranquillitatem nihil deest. Sumus enim τέλειοι perfecti, I. Cor. 2:6. heredes melioris testamenti, melioribus promissionibus sanciti Hebr. 8:6. quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in mentem hominis venerunt, ea præparavit Deus diligentibus ipsum, I. Cor. 2:9. Ditati in Ipso estis omni re, omni sermone & omni cognitione, adeo ut nullo dono destituamini, I. Cor. 1:5.7. Edent pauperes & saturabuntur, Pl. 22:27. comedent, & adorabunt omnes pingues terræ, vs. 30. irrigabuntur pinguedine domus tue, & torrentem deliciarum tuarum potum dabis eis, Pl. 36:9.

XIV. In ipsa argumenti declaratione docetur satietas Ecclesiæ α. sub Christo & Apostolis, vs. 2,3. β. sub persecutoribus, hæreticis

reticis & satellitibus AntiChristi, vs. 4. γ. tempore pacis inter hostes, vs. 5. δ. tempore liberationis perfectæ, vs. 6.

XV. De satietate Ecclesiæ sub Christo & Apostolis hæc sunt Davidis verba: *In mansionibus graminis recubare me facit, ad aquas requietum deducit me, vs. 2. animam meam convertit, ducit me per semitas justitiæ propter nomen suum, vs. 3.*

XVI. Locum istum esse intelligendum de primo N. T. tempore, probatur N quia tum Jehova fuit factus Pastor gregis sui, quod promittitur vs. 1. 2 quia heic mentio fit cubitus & quietis, i.e. pacis qua fideles sunt modo fructi dum Christum & Apostolos secum habuere.

XVII. Pastor bonus α. oves alit in pascuo salutari. β. rigat aqua limpida. γ. errantes ex aviis reducit in rectam viam. Ob quæ tria beneficia Jehova Pastor distinctè laudatur.

XVIII. Primum describitur vs. 2. a. *In mansionibus graminis cubare me facit.* ubi attende 1. ad mansiones graminis. 2. ad cubitum gregis in illis. 3. ad cubitus hujus autorem.

XIX. מַנְוֵי נְאוֹת vel מַנְוֵי נְאוֹת sine N sunt mansiones, loca quæ commodè inhabitantur. Ps. 65: 13. *stillant habitacula deserti, מַנְוֵי נְאוֹת מַרְבֵּר.* Joel. 2: 22. *Ne timeatis animalia agri, quia germinarunt mansiones deserti.* Zeph. 2: 6. *Et erit regio maritima in habitacula agnorum pastorum.*

XX. Mansionibus his tribuitur מַנְוֵי χλόη, χόρτος viriditas è terra nascens. Gramen ovium est pabulum, & sicuti Cananæa abundavit pascuis graminosis: sic innuitur Ecclesiam Christi commoraturam esse in multis regionibus pabulo animæ salutari abundantibus.

XXI. Oves Christi sunt sine dubio homines vocem illius audientes & ductum sequentes. *Oves meæ vocem meam audiunt, & Ego cognosco eas, & sequuntur me, Joh. 10: 27.* Quare gramen non potest non designare cibum animæ quo sectatores Jesu nutriuntur ad vitam æternam. Esai 44: 4. *Germinabunt inter gramen,* fideles recipient vigorem vitamque, pasti pabulo salutari, & rigati aqua Spiritus S. Apoc. 9: 4. *Ipsis est interdictum ne laderent gramen terræ,* garulis Monachis concessum non fuit, ut cibum verbi divini testibus Christi paratum corrumpere, vel insalubrem redderent.

XXII.

XXII. Grex Jesu Christi habuit graminosam mansionem primum in Cananæa ubi Christus & Apostoli Evangelium annunciarunt. Nam è Sione prodiit lex, & verbum Jehovæ ex Hierosolymis, Esai. 2: 3. *Introducām vos in Sionem, daboq; vobis pastores secundum cor meum, & pascent vos scientia & intelligentia,* Jer. 3: 14, 15. *Non sum missus nisi ad oves perditas domus Israelis,* Matth. 15: 24. *Proficiscamini potius ad oves perditas Israelis,* Matth. 10: 6.

XXIII. Sed post ascensionem Christi in cœlum sponsa ejus in Cananæa non hæsit. *Vineam meam quæ erat mihi non custodivi,* Cant. 1: 6. Vineam quam inter Judæos in Cananæa habui, deserui. Tum egressa in orbem terrarum, mansiones graminosas ubique locorum invenit. *Surge amica mea, formosa mea, & veni. Ecce enim hyems transiit, imber mutatus est & abiit. Flores apparuerunt in terrâ,* Cant. 2: 10-12. Et percontata à Sponso de habitaculo Ecclesiæ: *Indica mihi quem diligit anima mea, ubinam pascas?* Cant. 1: 7. responsum accepit. *Si nescias, opulcra inter mulieres, egredere per vestigia ipsius gregis, & pasce capellas tuas juxta tabernacula pastorum,* vl. 8. ubicunque oves invenies, ibi Ecclesiam habitare crede.

XXIV. Hac de caussa David memorat mansiones graminosas in numero plurali, ad discrimen V. T. quando Ecclesia non nisi unam mansionem, eamque in Cananæa habuit.

XXV. Sed oves Christi pascentur in viis, & in omnibus excelsis erunt pascua earum, Esai 49. 9. Quin in deserto fore gregis habitacula, i. e. in regionibus verbo Dei antea non excultis, probant Il. s. XIX. citata. Esai 65: 10. *Planities erit habitaculum pecorum, & vallis Achor acubitus armentorum.* Apoc. 12: 6. *Mulier fugit in solitudinem, ubi habet locum paratum à Deo, ut illic pascant eam.*

XXVI. Ut nullus particularis cœtus gloriari jure possit, se fore perpetuo templum Dei & habitaculum Christi, si quidem grex Domini jam non unam sed plures accepit mansiones, & pascua interdum mutare debet. *Si persequentur vos in ea urbe, fugite in aliam,* Matth. 10: 23.

XXVII. Hæc de mansionibus graminosis. Recubitus in iis exprimitur verbo ירביצני, recumbere me facis. רביץ est decumbere, recubare, inde Hiphil הרביץ recumbere facere. Esai. 11: 6.

Pardus cum hœdo cubabit. Ezech, 19: 2. *Cur mater tua leœna inter leones cubuit?*

XXVIII. Lupo adventante oves non recubant, sed hinc inde discurrunt & aufugiunt: & populus Christi, hostibus in ipsum vi & insidiis grassantibus, sese abdit in latebras & diffugit, donec sedes ostendant fata quietas.

XXIX. Igitur cubitus ovium in mansionibus graminosis designat pacem & quietem fidelium, qua post Christi adventum in terram abitumque in cœlum aliquamdiu sunt fructi. Cant. 1:7. *Renuncia mihi, ubi accubare facias in meridie?* Ezech. 34: 14. *in montibus excelsis Israelis erit caula earum, ibi accubabunt in caula bona.* vs. 15. *Ego pascam oves meas, & ego accubare eas faciam.* Act. 9:31. *Ecclesia per totam Judeam, & Galileam & Samariam habebant pacem, & edificabantur, ac pergentes in timore Domini & consolatione sancti Spiritus multiplicabantur.* Cant. 2:7. *Adjuro vos, filie Hierosolymorum, per capreas vel cervas agri, ne suscitatis, & ne evigilare faciatis amorem, donec velit: adjuro vos Judæos per meos sectatores hinc inde inter gentes sine pastore vagantes, ne turbetis requietem sponsæ meæ, donec ipsa è vobis sponte exeat.* Jer. 23:6. *Diebus ejus salvus erit Juda, & Israel habitabit confidenter.*

XXX. Accubitus vel quietis ovium autor est Jehova pastor, *ירביצני recubare me faciet.* Esai 9:6. *Princeps pacis.* Ezech. 34:15. *Ego accubare eas faciam, dixit Dominus Jehova.* vs. 25. *Feriam cum eis pactum pacis, & cessare faciam bestias malas de terra, habitabuntque in deserto confidenter, & dormient in silvis.*

XXXI. Hoc mystico modo Christus oves suas in mansionibus graminosis recumbere facit, quod repræsentavit liberali miraculo, ubi versatus in carne sectatores in gramine cubantes cibavit. *Jussa turba discumbere super herbas,* Matth. 14: 19. *erat autem gramen multum in eo loco,* Joh. 6: 10. *tunc injunxit eis, ut discumbere facerent omnes, singulatim per convivias super viridi gramine.* *Discubuerunt igitur πρᾶσιαι, πρᾶσιαι velut per areolas horti distincti, centeni, quinquageni,* Marc. 6: 39, 40.

XXXII. Secundum beneficium, quod oves à Pastore Jehova accipiunt, est rigatio: *עַר מִי מְנוּחָתִי יְנַהֲלֵנִי*, *ad aquas requie-*
tuum

tum ducet me. Grex scilicet non solum pabulo sed & potu indiget, quare bonus pastor ei de utroque prospicit.

XXXIII. Cananæa abundabat rivis & fontibus ad rigandam pecus: *Jehova Deus tuus introducit te in terram optimam, terram torrentium, aquarum, fontium, & voraginum erumpentium per valles & per montes, Deut. 8:7.* Similiter & mansiones Ecclesiæ in N. Testam. rigantur aquis, aquis requietum, ad quas Jehova Pastor oves suas agit.

XXXIV. Aquas in S. literis uti rerum aliarum, sic præsertim & sanguinis Christi, Spiritus S. & doctrinæ Evangelii figuram esse constat. Atque his profecto aquis oves Christi statim à principio N. T. largiter potatæ fuere.

XXXV. Nam & Jesus sanguinem suum iis dedit bibendum. *Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, habet vitam æternam, Joh. 6. 54. Sanguis meus vere est potus, vs. 55. Qui edit meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & Ego in ipso, vs. 56. Bibite ex eo omnes, hic enim est sanguis meus N. T. qui pro multis effunditur ad remissionem peccatorum, Matth. 26: 27, 28. Illo die erit vena patens domui Davidis, Zach. 13: 1. haurietis aquas in gaudio è fontibus salutis, Esai 12: 13.*

XXXVI. Et Spiritum S. accipere mensura copiosissima. *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. Qui mihi credit, sicut dixit scriptura, flumina aquæ vivæ fluent ex ventre ejus. Hoc autem dixit de Spiritu quem erant accepturi, Joh. 7: 37. - 39. secundum promissiones Esai 44. 3. Effundam aquas super sitientem, & fluenta super aridam. Joel. 2: 28. Effundam Spiritum meum super omnem carnem. Ps. 65. 10. Rivus Dei plenus est aquis, vs. 11. Liræ ejus irrigas, descendere facis sulcos ejus, imbribus liquefacis eam. Apoc. 22: 1 Ostendit mihi purum fluvium aquæ vivæ, splendidum instar crystalli, procedentem è solio Dei & Agni.*

XXXVII. Aquæ sitim extinguunt, fessos recreant, sordes corporis abluunt: sanguis & Spiritus Christi explent sitim animæ nostræ, mentem onere peccatorum fatigatam reficiunt, & ab omnibus peccatis purgant. Evangelium est doctrina puritatis, plena consolationis & lætitiæ. *Ut aqua frigida animæ sitienti: sic nuncium bonum è terra longinqua, Prov. 25: 25. Quisquis biberit ex aqua illa quam Ego dabo ei, non sitiet in æternum: sed aqua illa quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam, Joh. 4: 14. Non esurient neque sitient, Esai*

Esai 49: 10. *Quisquis habet hanc spem in eo, se purificat, sicut & ille purus est, 1. Joh. 3: 3.*

XXXVIII. *Igitur sitientes venite ad aquas, Esai 55: 1. neque imitemur Israelitas de quibus conqueritur Jehova: Me dereliquerunt venam aquae viva, ut effoderent sibi cisternas confractas quae non continent aquas, Jer. 2: 13. Quin adeamus Christum nos invitantem: Venite ad me omnes qui fatigati estis & onerati, & Ego faciam ut vos requiescatis, Matth. 11: 28. Irrigabo animum lassum, & omnem animam tristem implebo, Jer. 31: 25. Ego sitienti dabo ex fonte aquae viva gratis, Apoc. 21: 6. Qui sitit veniat, & qui vult accipiat aquam vitae gratis, Apoc. 22: 17.*

XXXIX. *Salutares haec aquae vocantur à Davide מן מנחות aquae requietum quia fluunt in locis quietis, & quietem animo conciliant. Oves Christi in N. T. initio egisse quietem & cubuisse in mansionibus graminosis audivimus supra §. 29. Et quies animi pars est hereditatis novo testamento nobis legata. Dixit ad ipsos, haec est requies, date quietem lassò, & haec est quies, & non voluerunt audire, Esai 28: 12. Annunciavit Judæis quietem ab operibus servilibus & molestis, quam concederent servis legis, sed Evangelium, quietis doctrinam, repudiarunt, propterea & quiete privati, ut Moses praedixit: Neque in gentibus ipsis requiesces, neque erit requies planta pedis tuae, dabitque tibi illic Jehova cor pavidum, & defectum oculorum, & mœrorem animi, Deut. 28: 65. At quotquot auditis Jesum, in cuius labiis est diffusa gratia, Psalm. 45: 2. invenietis requiem animabus vestris, Matth. 11: 29. Reliquus est quidam sabbatismus populo Dei, Hebr. 4: 9. Erit requies ejus gloria, Esai 11: 10. quies Ecclesiae Deo ejusque populo erit gloriosa: Habitabit populus meus in tabernaculo pacis, & in tabernaculis pacis fiduciarum, & in requiebus opulentis, Esai 32: 18. quanquam haec duo postrema loca non de primo, verum de ultimo tempore N. T. agant.*

XL. *Studeamus ergo ingredi in illam requiem, ne quis in idem incidat contumaciae exemplum, Hebr. 4: 11. in quod incurrere Israelitae, qui in Cananaeam non introjerunt propter incredulitatem, vs. 6. secundum Dei juramentum: Si introibunt in requiem meam, Ps. 95: 11. Cessamus à labore peccati, & vitemus opera carnis: Nam qui ingressus est in requiem ejus, requievit & ipse ab operibus suis, quemadmodum Deus à suis,*

suis, Hebr. 4:10. Beati posthac mortui in Domino. Etiam dicit Spiritus, quoniam requiescunt à laboribus suis, & opera eorum sequuntur eos, Apoc. 14:13.

XLII. Uti vero oves aquas limpidas unde bibant, ipsæ non inveniunt, neque sponte sua eas adeunt, sed à Pastore ad eas aguntur: ita populus Dei nequaquam ductu vel impulsu proprio sanguinem, Spiritum & doctrinam Christi sectatur, sed à Jehova pastore eo ducitur. Ad aquas requietum יְנַרְרֵנִי aget me, ducet me. Miserator eorum ducet eos, & ad scatebras aquarum aget eos, Esa. 49:10. Deducet eos ad fontes vivos aquarum. Apoc. 7:17.

XLIII. Qui viribus liberi arbitrii ad faciendum bonum patrocinantur, & magnum liberationis opus inter Deum & hominem partiuntur, docent: Deum gratiam suam modo proponere, & ad eam amplectendam nos invitare: hominem verò sua virtute propositam salutem complecti. Verum enim vero Jehova Pastor aquas requietum ovibus suis non modo ostendit, sed & nos ad eas agit, quod verbum conjunctam notat efficaciam. Deus enim is est qui efficit in vobis & ut velitis, & ut efficiatis pro gratuita benevolentia. Philip. 2:13. Certè & Christus testatur: Nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, traxerit illum, Joh. 6:44. Quare orandus Deus: duc me & deduc me, Ps. 31:4. Doce me facere voluntatem tuam, quia Tu es Deus meus: Spiritus tuus bonus ducat me in terra recta, Ps. 143:10. Sustenta gressus meos in viis tuis, ne declinent pedes mei. Ps. 17:5.

XLIII. Tertio, pastor bonus oves errantes quærit, & in viam rectam reducit. Utrumque Ecclesia prima N. T. de Jehova Pastore affirmat: יְנַחֵם אֱלֹהִים אֶת הַנְּפֹשׁ אֲנִי וְיָשׁוּבָה אֲנִי אֶת אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל בְּמַעַן לְצַדִּיק, ducet me in orbitis justitiæ. Subjicitur causa movens: לְמַעַן שְׁמוֹ propter nomen suum, vs. 3.

XLIV. Convertere est reducere, redire facere ex errore in viam rectam. נֶפֶשׁ anima tribuitur in S. literis omni animanti, etiam ratione carenti, & à Paulo distinguitur à Spiritu, mente 1. Thess. 5:23. designatque animam materiale, è subtiliore sanguinis portione constantem, quæ agit corpus & mentem corpori arctissime conjunctam.

XLV. Corporea hæc anima nos facit ἀνθρώπος ψυχικός, homines animales qui res spirituales neque cognoscunt neque recipiunt,

piunt, 1. Cor. 2:14. agitque nos maxime in errores & ambages
 avias, ut declinemus à meta vera, Deo, & feramur cupiditati-
 bus pravis omnisque generis affectibus vitiosis, & faciamus opera
 carnis, sistentes membra nostra peccato instrumenta injustitiæ,
 & implentes legem in membris quæ rebellat legi mentis, & capti-
 vos nos reddit legi peccati in membris, Rom. 6:13. & 7:23.

XLVI. Idcirco hæc anima habet opus ut convertatur, &
 à falso ad verum, à malo ad bonum reducatur. *Erravi sicut ovis
 quæ perit: quare servum tuum*, Ps. 119:176. Cl. Coccejus hæc verba:
animam meam convertit, redire facit: in Lexico interpretatur, *ex de-
 liquio me recreat*. Sic Prov. 25:13. *Animam Domini sui redire facit*,
 נפש אדוני ישיב, recreat dominum suum. Et Ps. 19:8. Lex Je-
 hovæ nominatur משיבר נפש, *convertens animam*, vel ut habet
 magnus interpres, *reficiens animam*. Quæ sanè interpretatio cum
 priore conjungi potest. Nam longos motuum corporis & cogi-
 tationum animi errores certo sequitur deliquium, pè quo & ipso
 ut reducamur ad vitales operationes necesse est.

XLVII. Re autem vera Christus & Apostoli gregem quem
 in principio N.T. paverunt rigaruntque, ex errorum gyris & am-
 bagibus reduxere. Judæi enim à falsis Pastoribus, Pharisæis, Sa-
 cerdotibus & scribis seducti turgebant opinione propriæ justitiæ,
 characteres veros Messiaë & vera illius beneficia ignorabant, signa
 temporum negligebant, neque nisi ad vanas Patrum traditiones
 attendebant. Ideo & vocantur *perditæ oves domus Israël*, Matth.
 10:6. & 15:24. *Erraverunt oves meæ in cunctis montibus, & in omni col-
 le excelso, & in omni superficie terræ dispersæ sunt oves meæ, nec fuit qui
 quæreret, nec qui requireret*, Ezech. 34:6. Ceteræ autem gentes, ut-
 pote quas Deus siverat in suis ipsarum viis incedere, Act. 14:16. adhuc
 longius aberraverant, viventes sine Deo & sine promissione, ve-
 nerantes idola, deditæ superstitionibus, viam salutis nescientes,
 & quæ excogitari queunt turpissima flagitia sine modo & intermis-
 sione patrantes.

XLVIII. Sed utrumque gregem quæsit Christus & in
 viam rectam reduxit. Judæorum enim magnam multitudinem ad
 se convertit. Et quando cum publicanis & peccatoribus egit,
 defendit sese exemplo viri centum oves habentis, & relinquen-
 tis

tis nonaginta novem in deserto, ut quærat unam perditam, Luc. 15:1-6. Mox & Apostolos ac LXX. discipulos dimisit per omnes urbes & vicos Israël ad quærendum oves perditas. Tum impletum vaticinium Dei apud Jerem. *Dabo vobis Pastores secundum cor meum, pascentq; vos scientia & intelligentia*, c. 3: v. 15. & apud Ezech. *Ego ipse requiram oves meas, & quæram eas*, c. 34: v. 11. *perditam requiram, & abjectam reducam, & confractam obligabo, & egrotam consolidabo*, v. 16. Atque ante Christum Jesum & Apostolos, Johannes B. convertit corda Patrum ad filios, & contumaces ad prudentiam justorum, Luc. 11:17. De gentilibus in ovile suum introducendis ait Jesus ipse ad Judæos: *Alias etiam oves habeo quæ non sunt ex hac caula, illas quoque oportet me adducere, nam vocem meam audient, fietq; unum ovile, unus Pastor*, Joh. 10:16. Est enim mortuus Jesus pro ea gente, Judaica, nec tantum pro ea gente, sed etiam ut filios Dei dispersos cogeret in unum, Joh. 11:51, 52.

XLIX. Reductas ex erroribus oves Jehova Pastor ducit in viam rectam, *ducet me per semitas justitiæ*. Prov. 4:11. *Per viam sapientiæ docui te, calcare feci te* *במעלה ישר* orbitas rectitudinis. Ps. 107:7. *Deduxit eos per viam rectam, ut irent ad civitatem habitationis*. Orbitæ justitiæ sunt præcepta quæ si observentur, ducunt nos ad justitiam, mactant nos jure petendi vitam æternam propter Jehovam Pastorem, qui nobis factus est sapientia, justitia, sanctificatio & redemptio, 1. Cor. 1:30. Ut enim vita sæpe comparatur metæ homini præstitutæ: ita medium assequendi vitam confertur orbitæ, viæ ducenti ad istam metam. Hoc vero medium sunt præcepta Dei. Esa. 59:9. *semitas suas perverterunt sibi, non mea servant præcepta, sed agunt pro libidine. Lata est porta & spatiosa via quæ abducit in exitium, multique sunt qui per eam introeunt. Angusta est porta & stricta via quæ abducit in vitam, & pauci sunt qui inveniant eam*. Matth. 7:13, 14.

L. *Ducet me in orbitis justitiæ*. Ducere in orbitis est facere, ut in iis ambulemus, sive ut præcepta Dei servemus. Socii & Arminii sectatores omnem Dei gratiam eo concludunt, quod voluntatem suam nobis clarè indicet, eamque explere præcipiat. Quod tamen solùm est orbitas justitiæ monstrare, non item in iis oves ducere. Vid. §. XLVII.

LI. Causa quæ Jehovaham Pastorem movet, ut gregem suum agat ad aquas requietum, & ex erroribus in orbitas justitiæ reducat, est ipsius gloria. Ducet me propter nomen suum. Et Christus oravit Patrem: *Serva eos per nomen tuum quos dedisti mihi*, Joh. 17:11. Nomen Pastoris Jehovahæ designat h. l. divinas ipsius virtutes quas oves pascendo facit notas, bonitatem, patientiam, misericordiam, sapientiam, scientiam, potentiam, &c. Hæ scil. in toto terrarum orbe debent innotescere, & propter id oves pascit, rigat, quærit, ducit. Nam quicquid Deus agit, agit propter gloriam nominis sui. *Notus in Juda Deus, in Israele magnum ejus nomen*, Ps. 76:2. *Jehova Domine noster quam grande est nomen tuum in universa terra?* Ps. 8:1. *Laudate nomen Jehovahæ, sit nomen Jehovahæ benedictum ex hoc tempore, & usq; in seculum, ab ortu solis usq; ad occasum ejus laudabile nomen Jehovahæ*, Ps. 112. 1. - 3.

LII. Absit ergo ut honorem nostræ salutis, aut partem ejus nobis transcribamus, qui in solidum debetur nomini Jehovahæ. *Non nobis, Jehova, non nobis, sed nomini tuo da gloriam*, Ps. 115:1. *Laudent nomen Jehovahæ, quia ejus solius nomen est exaltatum*, Ps. 148:13. *Invocate nomen ejus, nota populis facite opera ejus, mementote quod excelsum est nomen ejus*. Esa. 12:4. *Adjuva nos Deus salutis nostræ, propter gloriam nominis tui, & erue nos, & propitiare peccatis nostris propter nomen tuum*, Ps. 79:9. *Propter nomen meum differam furorem meum, propter laudem meam prolongabo iram meam tibi, propter me, propter me faciam*, Esa. 48:9, 11.

LIII. Sequitur jam consideranda Ecclesiæ fatietas sub persecutoribus, hæreticis & AntiChristi satellitibus v. 4. ubi memoratur *Periculum Ecclesiæ*. Si ambulem in valle umbræ mortis. *Fiducia in periculo*. Non timebo. *Auxilium Dei in periculo*. Quia tu mecum. *Educcio ex periculo*. Virga tua & baculus tuus &c.

LIV. Periculum Ecclesiæ exprimit his verbis: *גַּם כִּי אֶרְךָ כְּנִי עַל מוֹת* *Etiam si ambulavero in valle umbræ mortis. כִּי גַם* *Etiam quum, vel, etiam quando ambulavero*. LXX. *εὖν γὰρ καὶ πορευθῶ*. Indicat Ecclesia, postquam egerit aliquamdiu in mansionibus graminosis, ad aquas requietum, prope infecuturum tempus quo sit ventura in vallem umbræ mortis. Atque cœpit ista periodus statim à morte Apostolorum, duravitque per multa secula usque ad Reformationem.

LV. Mors

LV. Mors est amissio vitæ separans animam à corpore, à Deo & à Christo. Sed quid *צלמות* umbra mortis *צלמת* *האדם*, cuius fit in S. Scriptura sæpius mentio? Job. 12: 22. *Educit in lucem umbram mortis.* Job. 24: 17. *Mane ipsis umbra mortis.* Ps. 44: 20. *Cooperuisti nos umbra mortis.* Amos. 5: 8. *Convertit in mane umbram mortis.*

LVI. Umbra ex se est nigra, obscura, tenebrosa. Itaque umbra mortis significat caliginem, tenebras mortis; ut enim vita luci, sic mors caligini, nocti atræ comparatur. *Nervos atque cutem morti concesserat atræ.* *Omnes una manet nox.* Horat. l. i. od. 28. Et mortui vocantur umbræ: *Dii quibus imperium est animarum, umbræq; silentes.* *Licet ingens janitor antro Æternum latrans exsanguis terreat umbras,* Virg. Æneid. l. 6. Et Horat. lib. 4. Od. 7. *Nos ubi decidimus, Quo pius Aneas, quo Tullus dives, & Ancus, Pulvis & umbra sumus.* Ulysses matris suæ animam quam complecti volebat, apud inferos, *σκιά* *ΐκελον* umbræ similem avolasse, refert apud Homer. Odyss. λ.

LVII. Nec modo mortui sed, & illorum sedes umbrarum nomine veniunt. *Ibant obscuro sola sub nocte per umbras.* *Imas Erebi descendit ad umbras.* *Sed me iussa Deum, quæ nunc has ire per umbras, per loca fœta situ cogunt, noctemque profundam.* Virg. l. 6. Æneid. & l. 12. *Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.*

LVIII. *נַחַל*, unde Græcorum *γῆ* & *γῆνα*, vallis, est locus declivis. Vallis umbræ mortis est sepulcrum, in quo reconduntur mortui caliginosa nocte pressi. Et Virgilius sedibus inferis tribuit convalles. *Hunc (ramum) tegit omnis Lucus & obscuris claudunt convallibus umbra,* l. 6. Æneid.

LIX. Igitur summa hujus prædictionis est, Ecclesiam post Christi & Apostolorum tempora fore mortis periculo obnoxiam. Quod primo verum est de morte corporis. Nam ab Imperio Domitiani usque ad Licinium testes Jesu Christi plurimos veritatem cruenta confirmasse morte, constat cum ex historia tum ex vaticiniis: etsi Dodwellus in dissert. Cyprian. eruditè disputet, martyrum numerum haud esse tantum, quantus vulgo putetur. *Propter te occidimur quotidie, æstimati sumus ut pecudes ad iugulandum destinatae,* Ps. 44: 23. *Veniet tempus quum quisquis vos interficiet, putabit cultum præstare Deo,* Joh. 16: 2. *Vidi subter altare animas eorum qui mactati fuerant*

rant propter verbum Dei, & propter testimonium quod tuebantur, Apoc. 6:9. Et secundo clangente Angelo tertia pars maris facta est sanguis. Apoc. 8:8.

LX. Postquam autem Romani Imperatores desierunt cædibus favere in Christianos, Constantino ad Imperium evecto, aliud mortis genus Ecclesiæ insidiabatur, doctrina venenata & superstitio ac scelerum grassatio. Ut enim doctrina veritatis secundum pietatem est *sermo vitæ*, Philip. 2:16. sic doctrina falsa à Deo vitæ fonte abducens, atque ad impietatem & superstitionem perducens, mors est. Hinc Doctores falsi post annunciatum Evangelium orti appellantur *arbores bis mortuæ*, Jud. 9:12. & corruptio Ecclesiæ postquam Jesus *produxit vitam in lucem* 2. Tim. 1:10. *mors secunda*, Apoc. 2:11. & 20:6. Hac ratione Ecclesia in ultimum vitæ periculum fuit adducta per Arianos, qui Christum τὸν ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς Principem vitæ autorem, Act. 3:15. *vitam hominum lucem* Joh. 1:4. per Macedonianos qui *Spiritum vitæ*, Rom. 8:2. criminati, & per Pelagianos qui *divinam virtutem nobis omnia donantem ad vitam & pietatem*, 2. Petr. 3:1. infitiati sunt. Ego novi hoc quod post discessum meum ingressuri sunt in vos lupi graves, non parcentes gregi. Et ex vobis ipsis orientur viri qui loquentur perversa, Act. 20:29,30. Cavete vobis à falsis profetis qui veniunt ad vos cum indumentis ovium, sed intrinsecus sunt lupi rapaces. Matth. 7:15. Inter vos erunt falsi doctores qui subintroducent hæreses exitiosas, & multi sequentur eorum exitia, 2. Petr. 2:1,2.

LXI. Sed præter istos sacræ religionis corruptores vastavit Ecclesiam *Profeta ille falsus* excellenter dictus, Apoc. 16:13. & 19:20. AntiChristus qui vocatur *mors*, uti Christus est *vita*. Apoc. 6:8. *Qui insidebat ei* (equo pallido) *nomen illius mors*, & *sepulcrum sequebatur eum*. Apoc. 20:13. *Mors & sepulcrum reddiderunt mortuos*. Nam hominibus cum animæ tum corporis mortem intulit.

LXII. Etenim sub eo doctrina de pane vitæ cara & rara fuit, Apoc. 6:6. *Omniem escam abominabitur anima eorum*, & *pervenient usque ad portas mortis*, Ps. 107:18. Ex tædio Sacræ Scripturæ doctrinæque salutaris, qui verus est animæ cibus, incident in lethales errores ac superstitiones. *Exactorem aget mors super eos, descendent in sepulcrum viventes, quia mala sunt in societate eorum*, Ps. 55:16. *Multi homines mortui sunt ex aquis, quod amara factæ essent*, Apoc. 8:11. ex corrupta Evangelii doctrina quæ melle est dulcior, plurimi obiire.

LXIII.

LXIII. Sic animam aut vitam amiserunt qui eam se servaturos sperarunt in disciplina AntiChristi. At eos qui soli Christo habenti verba vite aeternae, Joh. 6:68. adhererunt, affecit primi homicidæ vicarius morte corporis. Data est eis, Morti & sepulcro, in quadrantem terræ potestas trucidandi gladio & fame, & morte, perq; terrestres feras. Apoc. 6:8. faciet ut quicumq; non adorarint imaginem bestiae, occidantur, Apoc 13:15. Congregant exercitum contra animam justi & sanguinem innocentem condemnant, Pl. 94:21. Experti Albigenes & Waldenses in Gallia & Pedemontio, Wiclefi asectæ in Anglia, & Hussi in Bohemia.

LXIV. In extremo hoc Ecclesia discrimine vitæ constituta haud deposuit fiduciam in Deo, sed constanter retinuit, אֵלֹהִים לֹא יִירָא, non timebo malum, Græci, & φοβηθήσομαι κακὰ.

LXV. Verum est, Christianos, ingruentibus hæreticis & AntiChristianis seductoribus, nimium eheu nimiumque fuisse securos. Nam, quum dormirent homines, venit inimicus, & seminavit zizania inter triticum, abiitq; Matth. 13:25. At de hac oscitantia & securitate sermo heic non est, sed intelligitur recta & sancta in Deo fiducia, qua confidimus, malum nobis non esse prævaliturum. Non timebo malum. Objectum metus est res mala quæ nos invadere vult, metuque opponitur spes qua judicamus nos fore ab imminente malo liberos, & retenturos bonum quod possidemus. Cum iudicio isto conjungitur tranquillitas, acquiescentia & lætitia animi.

LXVI. Grex Jehovæ per Christum & Apostolos erat positus in mansionibus graminosis, ductus ad aquas requietum, & ab erroribus conversus ad semitas justitiæ, quæ sunt via vitæ: sed Imperatores præfectique homicidæ struxere illi sepulcrum, & mortem intulere sævam; hæretici non præbuerunt salubre gramen, non propinarunt aquas requietum, verum absinthium & aquas amaras, mortiferas; AntiChristus oves non duxit per semitas justitiæ, sed veluti ὁ ἀνομος exlex ille, 2. Theff. 2:8. & sedens in solio perversitatum, fingente iniquitatem per statutum, Pl. 94:20. venit cum omni seductione iniquitatis in pereuntibus, 2. Theff. 2:10. & seducit incolas terræ, Apoc. 13:14. ut ambulent in valle umbræ mortis.

LXVII. Tergemina tamen ista mala pii non timere, certa spe

spe fr eti, illa sibi non prævalitura. *Ne metue parve grex, nam placuit Patri vestro dare vobis regnum, Luc.12:32.* Mortem corporis non metuerunt, sed tranquilla & hilari mente pro confirmando Jesu testimonio obierunt, credentes sanguinem ipsorum fore semen Ecclesiæ, animamque victuram apud Deum, secundum iteratas promissiones: *Ne timete ab his qui trucidant corpus, animam autem non possunt trucidare, Matth.10:28.* *Beati qui persecutionem patiuntur justitiæ causa, quoniam ipsorum est regnum cælorum, Matth.5:10.* *Esto fidelis usq; ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ, Apoc.2:10.* *Portæ sepulcri non superabunt Ecclesiam, Matth.16:18.*

LXVIII. Nec metuerunt, hæreticos veneno doctrinæ mortiferæ omnes esse interfecturos. Sciverunt enim, electos non posse seduci, utpote renatos non ex semine corruptioni obnoxio, sed ex incorrupto, per sermonem Dei viventis & manentis in æternum, 1.Pet.1:23. *Surgent falsi Christi & falsi Profeta, edentq; signa magna & miracula, adeo ut seducant si fieri possit, etiam electos, Matth.24:24.* At hi custodiuntur virtute Dei per fidem ad salutem, 1.Petr.1:5. Sciverunt germinare herbam & fructum edere etiam quum zizania apparent, Matth.13:26. & hæc non esse præmaturè colligenda, ne simul triticum cum iis eradicetur, v.29. Et grassante errorum vitiorumque morte subinde vixerunt viri sancti & cordati, qui conabantur lethifera huic corruptioni mederi, & successu prospero frustrati sperabant, alios medicinam istam feliciter facturos.

LXIX. Nec abjecit animum populus Dei firmata AntiChristi per fraudes & cædes grassantis tyrannide. Nam persuasissimum habuit, eos solos adorare bestiam, quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ Agni, Apoc.13:8. & servos Dei obsignari in frontibus Apoc.7:3. ne lædantur aut corrumpantur; ac licet cum meretrice magna scortentur Reges terræ, & vino scortationis ejus inebrientur incola terræ, Apoc.17:1,2. plurimos tamen, media in societate impura, fide firma & mente casta Christo adhærere. Hi sunt qui cum mulieribus se non inquinaverunt, virgines enim sunt. hi sequuntur Agnum quocumq; ierit, Apoc.14:4. *Aspexi, & ecce turba multa, quam numerare nemo possit, ex omnibus gentibus, tribubus, populis & linguis stabantque ante solium, & in conspectu Agni, amitti stolas albis, & palma in manibus eorum, Apoc.7:9.* Hi sunt qui venerunt ex afflictione magna, & laverunt stolas suas ac dealbarunt in sanguine Agni, v.14. *Necandi cogitarunt: Jehova factus mihi pro arce, & Deus meus in petram fiducia mea. Et reddet iis iniquitatem suam, & malo ipsorum succidet eos, succidet eos Jehova Deus noster, Ps.94:22, 23.*

* * *

MANTISSA RESPONDENTIS.

- I. Fuisse Præadamitas, id est homines ante Adamum, absurdum est.
- II. Locutionem, quæ occurrit Gen. 3:22. *Et dixit Dominus Deus: Ecce Adam factus est ut unus ex nobis, ad sciendum bonum & malum. Et nunc mittet manum suam, & sumet etiam de arbore vitæ, & vivet* אֲחַדְּכֶם fuisset ironicam & μιμητικὴν affirmamus.
- III. Animæ non sunt creatæ ab æterno, quemadmodum Origenes aliique, malè docuerunt. Neque per animam traducem, ut lumen de lumine producuntur ab ipsis parentibus, quemadmodum tales conceptus planè de mente corporeos, & ἀπὸ τῆς ἀληθείας valdè alienos multi ex Protestantibus sibi formant.
- IV. Pontificii ex loco Hebr. 6:4,5,6. neque obscuritatem Scripturæ S. quod hi versus obscuri; neque Apostasiam Sanctorum, quoniam *renati possent excidere gratia Dei*, quæ sunt verba ad h.l. Friedlib. unquam probabunt.
- V. Beati fidem in cœlis habere dici non debent; quippè non amplius *ambulant* διαπίσεως, sed ἀγὸ εἶδες 2. Cor. 5:7.
- VI. τὴν ῥάβδον ἁαρῶν τὴν εὐλασῆσαισαν Hebr. 9:4. significationem habuisse in Christi, qui est יְשׁוּעָה מִמָּוֶת Esa. 49:9. vigorem Sacerdotii & efficaciam, non aded absolum nobis videtur.
- VII. Cum illis haud facimus, qui per *mortem* Mosis intelligunt *transmutationem*, qualis erit viventium ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι, 1. Cor. 15:52. quæ immutatio *mortis* erit ἐν αἰτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ. Si quidem verè mortuus dicitur כָּשַׁרְמַת אֶהְרֶן Deut. 32:50. & sepultus in valle in terra Moabitarum. Cap. 34:6.
- VIII. Amamus magis sententiam Josephi, Chrysoptomi, Ambrosii, Augustini, aliorumque virorum magnorum, qui volunt Jephtam filiam suam יְחִיזְכֵּר quæ exhibat ad videndum ipsum וּבְמַחְלוֹרָה בַּת־פִּיִּם reverà maclasse, & ut victimam immolare. quam eorum, qui patrocinantur, eam modò separatam ab hominibus, & prohibitam fuisse ab omni conjugali consortio, ut Deo vacaret soli, & improlis maneret omnibus vitæ diebus, à nullo agnoscenda viro.

Ad

Ad Nobilissimum D. Respondentem.

Pascuos campos Gileadis atque
Limpidos fontes ovium Jehovæ
Pervigil curas studiose CNAUTI
Mente sagaci.
Avias valles tumulumq; mortis
Quo malus pastor gregis innocentis
Dirigit gressus, fugitare monstras
Tramite recto.
Gratulor sancto studio, precatus
Numen, ut vitæ cupidum beatæ
Pabulo pascat salubri, rigetque
Fonte perenni.
Cresce pascendo, lupus atque vulpes
Vineam vastans abigantur, agnos
Mox Anhaltinos nutries Sionis
Gramine læto.
Gloriam Christo tribues merenti!
Solutis nostram sat agit salutem,
Nomen humanum fileamus, unum
Tollite Jesum
Laudibus, quotquot vaga solitudo
Vidit in filvis habitare nigris;
In viam errantes nisi Christus agnos
Nemo reduxit,
Hæc tuæ semper pia concionis
Summa sit, CNAUTI, & probitate vitæ
Creditam turbam præeas, futurus
Incola cœli,

NICOLAUS GÜRTLERUS.

S'è

S' è gloria per un Soldato
Se spesso l' arme alla mano hà ;
A nissun colpo non attento stà,
E sempre à difender è parato,
Ridendosi di tutto telo,
Armato con vigor di gioventù:
Più merita figur quella virtù,
Che pugna per la verità del cielo.

Così augura al Nob. Sigr. Rispondente.

G. T. M.

Ad Doctissimum Dn. RESPONDENTE M

προσφώνησις

JOH. HENRICI BURGERI.

Nύν, κίναυτε, γῆς Διάλεξιν, ὅτ' ἐστὶ θερισμὸς,
ὡς δείξων, ποῖον δεῖ Νέεσ' ἔργον ἔμεν.
οὐ πῖς ἄρ' ἀγροίκων σπόρον ἔυσταχυ ἐῖς ἀποθήκην
βάσειεν, ἢ πρότερον τῆς παλάμῃσι πονῶν.
τὸν γὰρ ἀμῶν ἐθέλοντα, πόνος τελέσαι δεῖ ἀμέτρως,
δεῖ ἴμαγέμεν τὴν γῆν, δεῖ σπόρον εἶτα βαλεῖν.
τίς δε λέγειν δύναται κακὰ πάντα, ἢ ἄγριος ἀνὴρ
καρπύει, πρὶν ἔχη τοῖο πόνοιο γέρας;
νῦν ὄμβρω βρέχεται, νῦν ἄζεται ἡελίοιο
ἰδεῖ, ἵνα φέροι νῦν βριαροῖο κρύεσ.
τοῖος ἐμοὶ δοκεῖ καὶ σπασθιάζων πρὸς τέχνας,
οἷος ἀροτρεύων ἐστὶν ἀγροίκος ἀγρόν.
ὅς γὰρ μὴ καμάτης πολλὰς νέος ἐκτολυπέυει,
καρπὸς παιδείας ἔκ ἀπολοῦει ὄδε.
οὐ γὰρ ὄνειαρ ἐκεῖ, ὅπως ὄκνος ἀεργὸς ἐνεργεῖ
κῦδος ὀπηδήσει τῷ φιλέοντι πόνον.

ταῦτο

Ταῦτα ἅπαντα καλῶς οἶδας, κίναυτε φίλισε,
 Ὅς κινεῖς αὐτὸν, πάντο' ἀπαυστος ἐών.
 Δὴ ῥα φέρεις συζητήσας καμάτιο ἀπαρχὰς,
 Ἀ' μητὸν ὠλήρη σὸν ποτε ληψόμενος.
 Ἔυγε πόνυ τῆ καρποφόρα, σοὶ τ' ἔνομαι ἄλλο
 Ἐυαρμωστότερον ὅσα ἐδύναντο δρόμεν.
 Οὕτω πρᾶξον αἰεὶ κίναυτε, ἐαυτόν
 Τούνομα εἰ τηρεῖς, καὶ τὸ μέγ' ἔνομι' ἔση.

דודי מחפש את טמוני
 תורת אלהינו וְנִשְׂרִי
 אתה יסופ לעשת כתוכן
 שרִי לך עשב ונִרְתָן

אשרי אשר חפ צוב תורת
 עליון אשר הגה בערטר
 לכו והיתה לו ברכוה
 רבה והיטבת בנִ מנור

Vous voyant, mon amy, parler de grandsmystères
 De Dieu, & prouiver que vous ayés beaucoup d'heures
 Employé à l'étude, n'aimant l'oïsveté,
 Et que vous ayés lu sans être ennuyé
 Les livres de savans; je louë vôtrec diligence:
 Passés en ce chemin qui ét sans pénitence:
 Je vous proteste si vous passés ainssi quèques ans,
 Que vou deviendres un homme de plus savans.

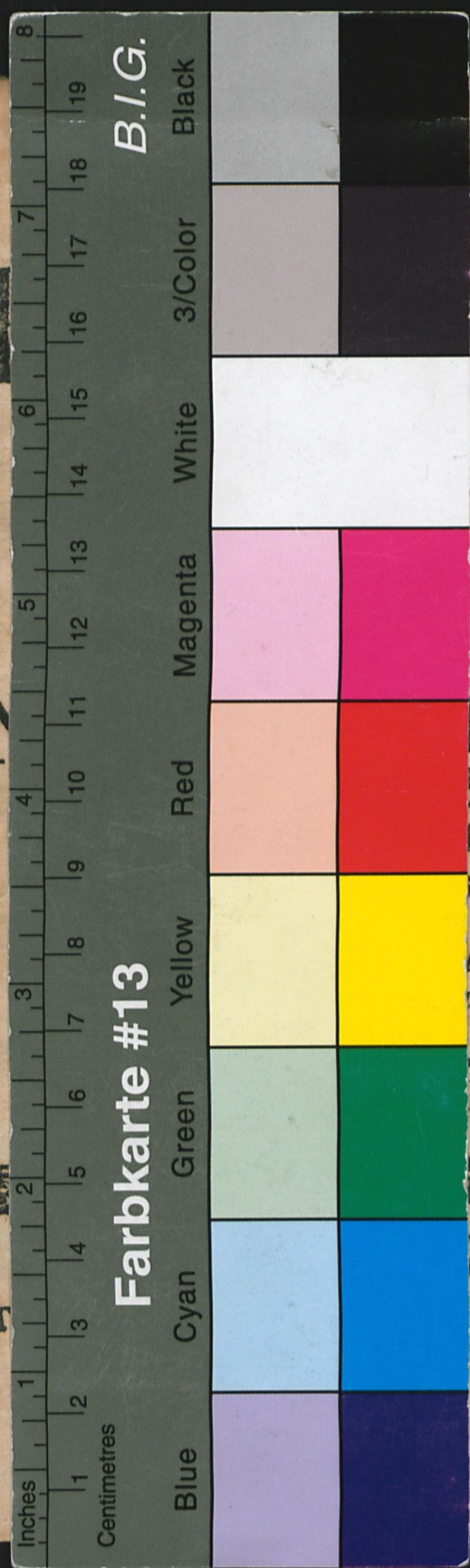
J. E. E. Eckebrct, Anhalt.
 SS. Th. St.

17WA 1712

ARISTICÆ

MUM
II.

volente

DIO

ÜRTERI.

& Professoris
Gii Bremensis

scipit
usti

IS CNAUD,
ltinus.

Æ,
stris Gymnasia Typograph,

X 66
E